

В ОБХІД ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ

UNHCR

Агентство ООН у справах біженців

ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ МЕШКАНЦІВ НКУУТ ЧЕРЕЗ ТЕРИТОРІЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

ВСТУП

Цей звіт доповнює попереднє [дослідження БФ Право на захист від червня 2021 року](#) щодо ситуації на міжнародних пунктах пропуску (МПП) Мілове в Луганській області та Гоптівка в Харківській. БФ Право на захист «ПнЗ» продовжує моніторинг дотримання прав людини на обох МПП. Ця потреба виникла через те, що українські громадяни, що мешкають на неконтрольованих українським урядом територіях (НКУУТ), після введення суворих обмежень перетину контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ) на лінії розмежування почали використовувати МПП для відвідування контрольованої українським урядом території (КУУТ). Часто отримання державних послуг або відвідування друзів чи родичів на КУУТ були можливі для мешканців НКУУТ лише через територію Російської Федерації та МПП Гоптівка або Мілове. Але, роблячи так, вони отримували штрафи за незаконний виїзд з України (через неконтрольовану ділянку державного кордону з РФ). Притягнення до такої відповідальності було тимчасово зупинено наприкінці липня 2021, за умови наявності певних причин гуманітарного характеру.

Починаючи з середини серпня, моніторингові команди «ПнЗ» зафіксували лише поодинокі випадки оформлення штрафів щодо мешканців НКУУТ, а юристи фонду більше не отримували запитів на правову допомогу з цих питань.

УМОВИ ПЕРЕТИНУ

З червня 2021 року не було внесено жодних змін до порядку перетину лінії розмежування, і мешканці НКУУТ так само можуть потрапити до КУУТ лише через два з семи КПВВ на лінії розмежування. Де-факто влада на НКУУТ продовжує блокувати роботу п'яти КПВВ, пояснюючи це заходами з протидії поширенню COVID-19, а мешканці НКУУТ продовжують перетинати МПП.

Мешканці НКУУТ є підмандатним УВКБ ООН населенням, з однією з найбільших в світі часткою людей похилого віку, багато з яких залежать від пенсійних виплат від уряду України. Очевидно, що в кожного можуть бути різні ситуації, але зазвичай розмір пенсії для більшості мешканців НКУУТ старшого віку коливається від 2000 до 5000 гривень на місяць. Середня вартість проїзду транспортом загального користування на контрольованій частині сходу України складає приблизно 180–190 грн за 170 кілометрів маршруту, проте вартість таксі за таку ж відстані може досягати 1500 грн. Мешканці НКУУТ, що подорожують від КПВВ до Маріуполя, платять приблизно таку ж вартість за перевезення, схожі розцінки і на НКУУТ. Наприклад, мешканці НКУУТ з Донецька чи Луганська, що подорожують до Маріуполя, можуть розраховувати на поїздки вартістю приблизно в 300 гривень. В той же час, шлях до Маріуполя для мешканців НКУУТ, що подорожують з Донецька чи Луганська через Російську Федерацію і МПП, займе більше 1000 кілометрів та коштуватиме від 3000 грн, що є еквівалентом однієї або двох місячних пенсій.

Кількість людей пенсійного віку, що подорожують до КУУТ через МПП, залишається невідомою. І хоча більшість мешканців НКУУТ вже не отримують штрафи за незаконний виїзд з НКУУТ (подорожуючи на КУУТ через РФ), такі подорожі все ще лишаться більш виснажливими та витратними у порівнянні з поїздками через КПВВ. Проте, деякі з мешканців НКУУТ обирають саме такий шлях та відповідні витрати з огляду на кількість коштів, що накопичились на пенсійних рахунках.

Моніторинг, проведений «ПнЗ» на українських пунктах пропуску, показав, що є потреба у покращенні умов перетину та очікування, а також виявив відсутність певних служб або об'єктів інфраструктури на обох пунктах пропуску, і особливо на Міловому. Згідно із спостереженнями та інтерв'ю з особами, що перетинали кордон, час перетину українських пунктів пропуску скоротився після прийняття закону № 1583-IX від 29.06.2021. Від початку карантину і до серпня 2021 року загальний час перетину на пунктах Чертково – Мілове займав до 8 годин, із поодинокими випадками до 14 годин. В той же час, особи, що перетинали пункти Нехотєєвка – Гоптівка, повідомляли, що перетин в середньому займав близько 2 годин.

УВКБ ООН та БФ «Право на захист» вдячні за щедру підтримку, надану донорами, включно з Європейською Комісією з питань гуманітарної допомоги та цивільного захисту (ECHO); Урядів Канади, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Кореї, Литви, Люксембургу, Нідерландів, Норвегії, Швеції, Швейцарії, Великої Британії, Сполучених Штатів Америки (PRM), а також кожній особі, яка жертвує кошти через інші приватні асоціації УВКБ ООН, такі як «España con ACNUR» (Іспанія) та «UNO Flüchtlingshilfe» (Німеччина).

Цей звіт базується на інформації, зібраній БФ Право на захист на двох МПП, статистиці від ДПСУ та спостережень протягом моніторингових візитів з червня по серпень 2021 р.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ МОНІТОРІВ «ПнЗ»

- Серед найбільш поширених причин гуманітарного характеру були возз'єднання сім'ї, важка хвороба, смерть близьких родичів. У кожному випадку ДПСУ вимагали надавати підтверджуючі документи.
- Якщо особа зазначала таку причину як возз'єднання сім'ї, службовці ДПСУ могли попросити надати свідоцтво про шлюб та перевірити по базі попередні перетини подружжя. Також в якості документу, що підтверджує возз'єднання сім'ї, в деяких випадках могли використовувати свідоцтво про народження дитини.
- Важливі зміни відбулися 5 серпня 2021 із набуттям чинності постанови КМУ №787 від 28 липня 2021. Постанова передбачає зміни до 10-денного строку самоізоляції із виключеннями для певних категорій осіб. Встановлення застосунку «Вдома» стало знову обов'язковим (вперше з травня 2021 р). Ті, хто не мають можливості встановити застосунок «Вдома», мають пройти обсервацію в державній установі. Обсервація або самоізоляція можуть бути достроково припинені за умови отримання негативного ПЛР- або антиген-тесту на COVID-19. Стало можливим проходження експрес-тесту на обох МПП. На Міловому вартість такого тесту 750 грн, а на Гоптівці 650 грн. Також на обох МПП є можливість пройти платне ПЛР тестування.

ЮРИДИЧНІ СКЛАДНОЩІ

У відповідь на проблему зі штрафами за незаконний перетин державного кордону (ст. 204–2 КУпАП), 29 червня 2021 були прийняті зміни до НПА, пов'язаних із карантинними обмеженнями, проте Президент підписав ці зміни лише 22 липня 2021 року. Зміни передбачають тимчасове звільнення від відповідальності у вигляді штрафу за порушення порядку в'їзду – виїзду на тимчасово окуповану територію України. Звільненню від відповідальності підлягають громадяни, які мають причини гуманітарного характеру, та діють на час карантину або блокування роботи КПВВ.

До причин гуманітарного характеру, серед інших, належать:

- Повернення до місця свого проживання громадян України та членів їхніх сімей;
- Возз'єднання сім'ї;
- Важка хвороба, смерть близьких родичів;
- Необхідність забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення або проходження лікування за наявності тяжких та/або хронічних хвороб;
- Виїзд з тимчасово окупованої території України особи, яка має документи, що підтверджують

право на постійне чи тимчасове проживання в іншій державі;

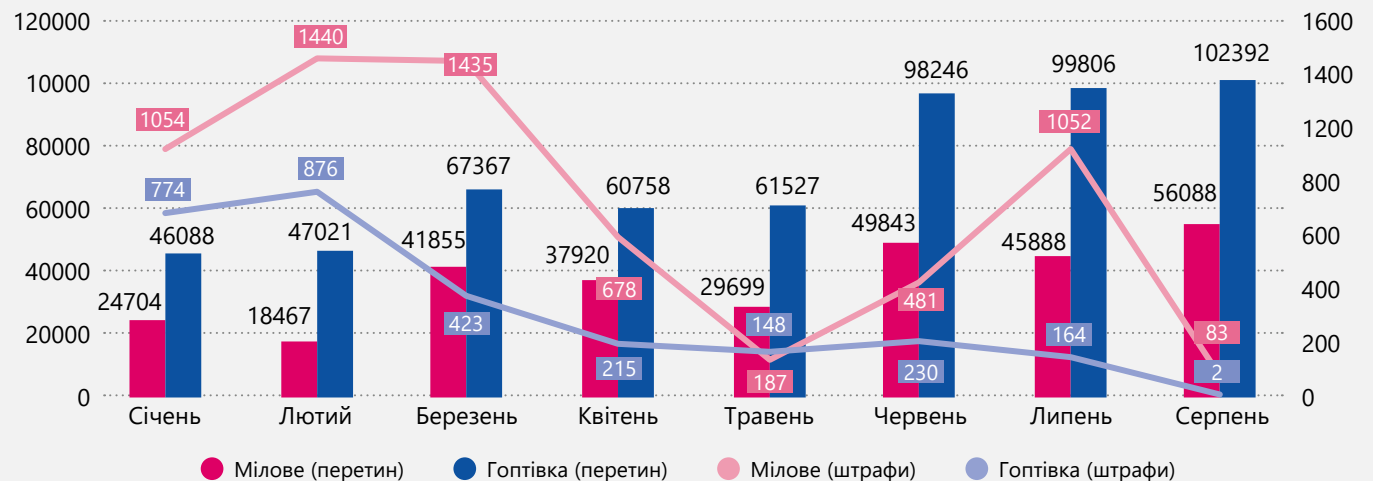
- Перетин контрольного пункту в'їзду-виїзду дитиною, яка не досягла 16-річного віку, у супроводі одного з батьків (усиновлювачів) або інших законних представників з метою оформлення дитині документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України;
- Необхідність прийняття спадщини.

[Повний перелік можна знайти в постанові КМУ № 815 від 17.07.2019, стаття №22².](#)

Ця постанова мала важливе значення у зменшенні кількості штрафів, що також підтверджується статистикою ДПСУ. Службовці ДПСУ продовжують застосовувати усні зауваження, при цьому не притягаючи до відповідальності у вигляді штрафу людей, що мають причини гуманітарного характеру, та окремі категорії людей (пенсіонери, багатодітні сім'ї, особи з обмеженими можливостями).

Згідно з офіційною статистикою ДПСУ станом на серпень, від початку закриття КПВВ спостерігається збільшення перетинів на обох МПП (див. графік нижче).

Кількість перетинів та штрафів на МПП (тільки громадяни України)

 Марія Іванівна, пенсіонерка віком близько 90 років, постійно мешкає на НКУУТ. Жінка перетнула МПП Мілове в сторону КУУТ разом із 16-річною онукою для отримання нею паспорта громадянина України. Вони подали документи, та вирішили повернутись назад до НКУУТ, оскільки виготовлення паспорта триватиме не менше місяця. На зворотному шляху на НКУУТ прикордонники не дозволили їм перетнути кордон через те, що Марія Іванівна не мала документів, що підтверджують опікунство. Жінка надала документ, що підтверджує опікунство, що був виданий на НКУУТ, проте він не має жодної юридичної сили в Україні. Службовці пояснили жінці норми чинного законодавства, а юристи «ПнЗ» надали консультацію щодо подальших дій для вирішення проблеми. Проте, цей випадок складний та потребує часу для його вирішення, тож родина була змушена залишитись на КУУТ, не маючи постійного місця для проживання.

* Справжні імена людей змінено.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- Необхідно продовжувати моніторингову діяльність на МПП;
- Підвищувати обізнаність про діюче законодавство в осіб, що перетинають державний кордон;
- Адвокатувати застосування переліку причин гуманітарного характеру як невичерпного;
- Покращити умови очікування та перетину на МПП Мілове.

АБРЕВІАТУРИ

- НПУУТ** Непідконтрольна уряду України територія
- ПУУТ** Підконтрольна уряду України територія
- КПВВ** Контрольний пункт в'їзду-виїзду
- МПП** Міжнародний пункт пропуску
- ПЛР** Полімеразна ланцюгова реакція

 У той час, як для більшості мешканців НКУУТ перетин на КУУТ через територію РФ залишається єдиною можливістю (перетин лінії розмежування із березня 2020 вкрай обмежений), це заборонено згідно статті 204–2 КупАП.

До БФ Право на захист звернулася Олена, яка з чоловіком та дітьми проживає на НКУУТ. Жінка потребує невідкладної медичної допомоги на КУУТ, вимушена доволі часто перетинати лінію зіткнення. У 2020 році співробітники ДПСУ на КППВ «Станція-Луганська» притягнули Олену до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу у розмірі 1700 грн. Незважаючи на оскарження дій у суді та скасування рішення, у травні 2021 стосовно Олени було винесено одразу три постанови про накладання адміністративного стягнення у виді штрафу у розмірі 6800 гривень за кожену постанову, тобто в загальній сумі на 20400.

Випадок Олени лише один з 65, які «ПнЗ» зараз представляє у суді Загалом у 2021 році юристи «ПнЗ» представляли в суді 142 таких справи, 77 з яких успішно завершені.

ПЛАНИ УВКБ ООН ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ УМОВ НА МПП МІЛОВЕ

- Будівництво головного залу площею 108 м², розрахованого щонайменше на 80 осіб, з чотирма функціональними зонами. Головний зал буде обладнаний системою кондиціонування повітря.
- Відкриття пунктів очікування (3 модулі по 24 м² кожен); один біля входу до МПП і два перед головним залом (вхід до головного залу з боку Російської Федерації).
- Відкриття санітарного пункту, що складається з туалетів, ємності для води на 2000 літрів та септика. Санітарний пункт буде обладнаний системою опалення та водопостачання.
- Встановлення паркану для організації пішохідного руху в обидві сторони.